

Povodom 100 godina Zavoda za patologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Što se to krije na Šalati 10?

Marko Kolić, Sven Seiwert

Zavod za patologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ove godine slavi stotu godišnjicu postojanja. U sto godina stane puno toga, štošta se dogodi i puno toga ostvari. Uz brojne druge uspjehe, u posljednjih sto godina na Zavodu je oblikovano i vrijedno nasljeđe poput Muzeja makroskopskih patoloških preparata, koji kao dio Zavoda djeluje od njegova osnutka i predstavlja važno kulturno-povijesnu i znanstvenu baštinu ove ustanove, ali i cijelog Sveučilišta u Zagrebu.

Ukratko o Zavodu za patologiju

Medicinski fakultet osnovan je 1917., kada kreću i prve aktivnosti oko osnutku Zavoda. Jedan od većih izazova bio je pronaći adekvatnog profesora koji bi mogao pokrenuti nastavno-znanstvenu djelatnost Zavoda. No, nakon nekoliko kandidata, konačno je 1922. na položaj predstojnika Zavoda i pročelnika Katedre stupio patologa Sergej Saltykow. Za njegova mandata dolazi do sustavnog razvoja patologije kao znanstveno-medicinske discipline u Hrvatskoj, objavljuju se prvi udžbenici iz patologije na hrvatskom jeziku i stvara se snažna znanstveno-nastavna jezgra. Osim toga, u Saltykowljevo se vrijeme oblikuje veći dio Muzeja.

Saltykow u mirovinu odlazi 1952. Na funkciji predstojnika Zavoda i pročelnika Katedre slijedio je niz osoba čijim se trudom u danim mogućnostima patologija značajno razvila na ovim prostorima. Od 1952. do danas uvelike je narasla mreža prosektura, razvila se bogata publicistička djelatnost te je stvorena znatno veća i snažnija mreža patologa koja u Saltykowljevo vrijeme nije postojala.

Muzej i Aleksandar Govorov

Od osnutka do danas glavni je cilj Muzeja patoloških preparata kroz muzejsku zbirku prikazati razliku između bolesnih i zdravih tkiva i organa, prikupiti primjere rijetkih slučajeva oboljenja, deformiteta i slično. U današnje doba muzeji ovoga tipa izgubili su značajan udio u nastavi patologije, no otvaranjem prema široj javnosti sačuvali su edukativan karakter. Osim toga, u takvim su muzejima sačuvani različiti rijetki slučajevi bolesti i deformiteta te bolesti ili njihovi pojavni oblici kakvi se danas više ne nalaze, što može biti zanimljivo i današnjim znanstvenicima u njihovim istraživanjima.

Prve aktivnosti oko pokretanja muzeja na Zavodu možemo pratiti od samih početaka. Naime, već u prvim nacrtima završne zgrade projektirane su prostorije namijenjene potrebama muzeja. Konkretni koraci ostvaruju se nakon likvidacije Muzeja prosektore javnih zdravstvenih zavoda u Zagrebu 1923. (Bolnica Sestara Milosrdnica). Zavod je tom prilikom naslijedio prvih 80 preparata na temelju kojih će nastati današnji Muzej. Godine 1924. na mjesto prosektora Muzeja stupio je liječnik i veterinar Aleksandar Govorov, koji će imati ključnu ulogu u formiranju Muzeja.

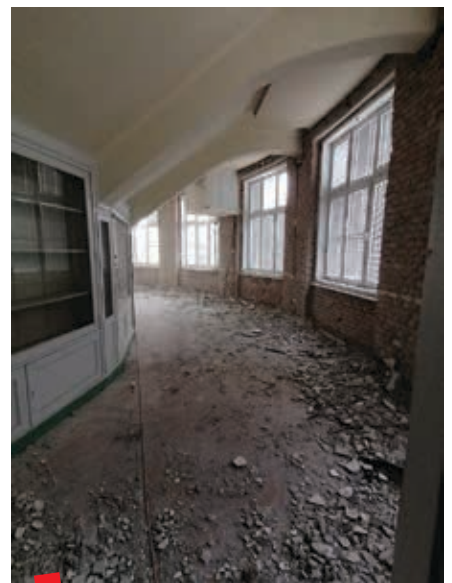
Govorov je u periodu od 1924. do 1928. proveo kategorizaciju oko 2.000 preparata, koliko ih se skupilo u prvih pet godina rada Zavoda. Preparati su sve do 1928. bili razbacani, a tada je, zalaganjem Govorova i Saltykova, nabavljeno prvih 10 ormara. Nabavkom ormara u Muzeju je izloženo prvih 340 preparata koji su bili raspoređeni u dvije osnovne skupine: opću patologiju i specijalnu patologiju. Unatoč različitim problemima, Govorov je

Muzej nakon obnove 2000-ih

Muzej prije preseljenja

Muzejski prostor trenutno

do odlaska u mirovinu 1951. uspio sastaviti respektabilnu zbirku o kojoj se znalo i izvan granica tadašnje države. Iako se umirovio, Govorov je nastavio brigu o Muzeju sve do smrti 1956. Smrću Govorova muzej doživljava veliki udarac jer gubi osobu koja je o njemu sustavno skrblila.

Muzej nakon Govorova

O razvoju Muzeja nakon Govorova teško je govoriti bez šire analize. Generalno govoreći, glavni izvor za proučavanje povijesnog razvoja Muzeja nakon Govorova su muzejski katalozi i arhivsko gradivo sačuvano na Zavodu i u središnjem arhivu Medicinskog fakulteta. Iako je Govorovljevim odlaskom Muzej izgubio osobu koja se njime sustavno bavila, određeni vid brige i dalje je postojao.

Iz sačuvane dokumentacije vidljivo je kako je 1968. patolog Raul Hirtzler sastavio popis preparata koji se nalaze izvan zbirke. Za pretpostaviti je kako je u planu bilo njihovo unošenje u postojeću zbirku iako o tome nema pisane potvrde. Osim toga, u dokumentu bez datacije pronađenom na Zavodu spominje se „prijedlog komisije za pregled mikroskopskih preparata pojedinih organskih područja velikog muzeja u Zavodu“. Na čelu komisije bili su Mladen Belicza, Anka Bunarević i Ivan Damjanov. Međutim, nije poznato je li navedena komisija ikada proradila. U konačnici, muzejski katalozi, koji su sami po sebi dokaz da je neki vid brige za preparate postojao, upućuju na dvije stvari. Prvo, uvidom u kataloge vidljivo je kako je muzejska zbirka nadopunjavana novim preparatima sve do 1985., a uz pojedine su pisane i bilješke. Iz navedenih se bilješki može doznati odakle su došli pojedini preparati, koji su preparati bili isključeni iz zbirke ili obnovljeni, odnosno kome su neki preparati bili poklonjeni. Drugo, sačuvani katalozi nam, barem do neke mjere, govore o tome tko je obnavljao preparate, odlučivao o isključivanju iz zbirke te unosio nove. Među pato-

lozima koji se tu spominju su i Žarko Danilović, Božidar Oberman, Vladimir Hlavka, Raul Hirtzler i Anka Bunarević. Vođenje kataloga prestaje sredinom 1980-ih kada dolazi do bitnog pogoršanja položaja Muzeja.

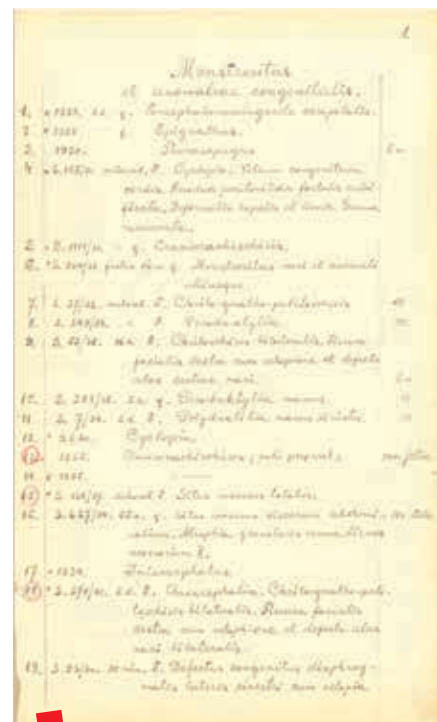
Prvi je razlog umirovljenje dugogodišnjeg preparatora Antuna Mihaljevića koji se o Muzeju brinuo od 1957. do 1985. S obzirom na to da se za njega nije moglo pronaći zamjenu radno je mjesto s vremenom izgubljeno (kao i druga dva preparatorska mjesta na Fakultetu). Drugi je razlog bio Domovinski rat te potreba da se u podrumu Zavoda (gdje je bio laboratorij preparatora) uredi prostor koji Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku koristi prilikom identifikacija žrtava rata.

Nakon dulje pauze, početkom 2000-ih bilježe se pomaci u valorizaciji muzejske zbirke. Naime, 2007. dolazi do prijeko potrebne građevinske obnove Muzeja. Sljedeći korak je bio učinjen 2011./2012. uspostavom suradnje između Medicinskog muzeja u Berlinu i Zavoda. Tom je prilikom došla i glavna preparatorica berlinskog muzeja Navena Widulin u Zagreb, a voditelj muzeja Thomas Schnalke održao je i predavanje na tridesetoj Saltykowijsadi.

Muzej danas

Posljednji veliki udarac Muzej je doživio u potresu. Srećom, zbirka nije stradala u većoj mjeri. Međutim, zbog konstrukcijske obnove Zavoda, zbirka je privremena smještena u podrumski prostor nekadašnje zgrade Klinike za dermatovenerologiju na Šalati. Usprkos teškim uvjetima, prije nekoliko tjedana došlo je do značajnog proširenja zbirke akvizicijom 43 nova preparata iz Klinike za ženske bolesti i porode KBC Zagreb. Uključujući ove preparate, Muzej danas u sastavu ima oko 1.400 preparata, najstariji je iz 1914., a najmlađi iz 1985. Uz to postoje i noviji, još nekatalogizirani preparati koje treba uvrstiti u zbirku.

Nadamo se kako će u postupku obnove biti ostvareni uvjeti za potpunu revitalizaciju Muzeja koja će omogućiti iskorištavanje njegova punog potencijala. ■

Primjer stranice kataloga

Privremeni smještaj

